

Základní škola sv. Voršily v Olomouci
Aksamitova 6, 772 00 Olomouc

Hitler a Stalin

(se zaměřením na 2. světovou válku)

Závěrečná práce

Autor: Marie Matkulčíková a Aneta Zemanová

Třída: IX

Vedoucí práce: Zdeněk Navrátil

Olomouc 2015

OBSAH

ÚVOD	4
KAPITOLA I - HITLER	5
1 Narození	5
2 Škola	5
3 Období před vstupem do politiky	6
4 Rozhodující okamžik ve vstupu do politiky	6
5 Cesta k moci	7
6 Období diktatury	7
7 Počátek 2. světové války	8
8 První část 2. světové války	9
9 Druhá část 2. světové války	9
10 Události, které vedly k jeho konci	10
11 Konec, smrt	11
KAPITOLA II - STALIN	12
1 Narození	12
2 Škola	12
3 Období před vstupem do politiky	13
4 Rozhodující okamžik ve vstupu do politiky	13
5 Cesta k moci	14
6 Období diktatury	14
7 Počátek 2. světové války	15
8 Fáze 2. světové války	16
9 Události, které vedly k jeho konci	16
10 Konec, smrt	17

NĚMECKO A RUSKO PŘED NÁSTUPEM DIKTÁTORŮ	18
1 Výmarská republika	18
2 Rusko	19
SROVNÁNÍ – HITLER A STALIN	20
ZÁVĚR	22
POZNÁMKY	23
POUŽITÁ LITERATURA	23
RESUMÉ	24

ÚVOD

Dvacáté století zplodilo řadu zrůdných osobností. Ale jednoznačně nejhorší byli Hitler a Stalin. První rozpoutal druhou světovou válku, v jejímž průběhu zahynuly miliony vojáků a civilistů, a osobně byl zodpovědný za vyvraždění šesti milionů Židů. Odhady počtu Stalinových obětí se dodnes dost výrazně liší, ale i velmi opatrní historici mluví minimálně o dvaceti milionech mrtvých.

Adolf Hitler a Josif Vissarionovič Stalin mají na svědomí desítky milionů lidských životů, následky jejich vlády jsou patrné dodnes. Oba se dostali ze dna lidské společnosti na úplný vrchol společenské pyramidy. Zrůdy s geniálními mozky. Synonymum hrůzy pro budoucí generace.

Ze století plné krveprolití, vyčnívají Hitler a Stalin v děsivé symetrii jako dvě epicentra zla. Jejich osudem bylo vzájemné zničení. Přesto se zdá, že jeden druhého potřebovali. Oba sledovali kariéru svého protějšku, respektovali se, a dokonce obdivovali krutost toho druhého. Vzájemné porovnávání povzbuzovalo jejich ambice.

Ocitli se v čele válečných ideologií, jejichž souboj rozdělil Evropu a proměnil politickou mapu celého světa, přičemž zahynuly miliony lidí. Byla to těžká doba plná nepředstavitelného utrpení.

Toto téma nás upoutalo, protože je to asi poprvé v historii, kdy člověk přesvědčil svými idejemi celý národ a rozpoutal světovou válku. Vybrali jsme si ho, protože nás velmi zajímá 2. světová válka a vše co k ní patří.

Naše absolventská práce pojednává o A. Hitlerovi a J. V. Stalinovi, snaží se je srovnat a ukazuje jejich vliv na vzájemné střety Německa a SSSR během 2. světové války.

KAPITOLA I - HITLER

1 NAROZENÍ

Adolf Hitler se narodil 20. dubna 1889 v Braunau v Horním Rakousku. Jeho dětství bylo – z důvodu otcovy profese – poznamenáno častým stěhováním. Matka Adolfa Hitlera se jmenovala Klara Hitlerová, za svobodna Pözllová. Jeho otec Alois Hitler, vlastním jménem Schicklgruber. Klara byla třetí ženou Aloise Hitlera a byla jeho vzdálenou sestřenicí. Hitler se narodil jako čtvrté dítě ze šesti. Všichni jeho sourozenci zemřeli ještě v dětském věku, až na nejmladší sestru Paulu (1896–1960), která Hitlera přežila o mnoho let. Je známo o Hitlerově složitém vztahu k přísnému a pedantickému otci, který se ke svým dětem často choval agresivně až krutě. S otcovým chladným vztahem kontrastovala matčina oddanost a láskyplnost.

2 ŠKOLA

Hitler chodil do tří základních škol, ale už tehdy se u něj začaly projevovat známky tvrdohlavosti a odporu k disciplinované a pravidelné činnosti. Na střední školu v Linci přešel s velkými obtížemi, jelikož jediný předmět, ze kterého byl klasifikován, jako dostatečně, bylo kreslení. Svůj neúspěch propagoval tím, že to dělal jen kvůli otcovu přání, aby se stal úředníkem, zatím co on se chtěl stát umělcem. Kolem čtrnáctého až patnáctého roku Adolf utíkal přede vším, co by mu připomínalo práci. Jeho matka zkusila štěstí a poslala ho do internátní školy ve Steyeru poté, co byl požádán, aby opustil školu v Linci. Jeho postoj k učení se nezměnil, stále ho hodnotili jako umíněného a líného žáka. Plicní choroba, kterou Hitler trpěl v létě 1905, mu pomohla přesvědčit matku, že by měl ukončit docházku na střední školu a pokusit se místo toho o přijetí na vídeňskou Akademii výtvarných umění. I přesto, že mu matka toto studium povolila, Hitler na zkoušku nepřišel a odkládal ji dva roky a mezitím si užíval svobody. V říjnu 1907 absolvoval přijímací zkoušky, ale přijat nebyl a po tomto neúspěchu se rozhodl stát se výtvarným samoukem.

3 OBDOBÍ PŘED VSTUPEM DO POLITIKY

Když vypukla 1. světová válka, požádal Hitler, zda by navzdory rakouskému původu mohl sloužit v německém vojsku. Do týdne jej povolali k 16. bavorskému Listovu pluku. Zde konečně našel disciplínu. Sloužil jako štábní spojka na krvavých bojištích Flander. Během bojů u Yprés si vysloužil Železný kříž II. třídy. Později získal i Železný kříž I. třídy, což bylo u řadového vojáka značně neobvyklé. V armádě se také formulovaly jeho politické názory. Uvažoval spíš jako vojevůdce nebo státník. Konec války zastihl Hitlera v nemocnici, kde se zotavoval z následků britského chemického útoku. Kapitulace pro něj znamenala těžko stravitelné sousto. Dovedl si ji vysvětlit jediným způsobem: vlast byla zrazena.

4 ROZHODUJÍCÍ OKAMŽIK VE VSTUPU DO POLITIKY

V září 1919 navštívil v Mnichově schůzi DAP, politického sdružení proklamujícího boj proti kartelům a proti tyranii odborů. Předseda Anton Drexler označoval stranu za beztřídní socialistickou organizaci. Nacionální socialismus byl na světě. Členové strany vyzvali Hitlera, aby na schůzi promluvil. Jeho slova udělala na Drexlera takový dojem, že mu nabídl místo ve stranickém vedení. Nyní měl ještě něco, po čem odjakživa podvědomě prahl: posluchače, kteří v něm viděli nového mesiáše. S nadšením převzal stranu plně do svých rukou a nazval ji NSDAP. Brzy odhalil hlavní tajemství úspěšné propagandy: čím mlhavější myšlenka, tím hlasitěji musí být vytrubována. První veřejná schůze jeho strany v roce 1920 přilákala 2000 zvědavců. Válečné vysloužilce v hnědých uniformách záhy nahradili cvičení „rváči“ ozdobení novým emblémem strany, hákovým křížem. Tím, jak se Hitlerova pověst šířila za hranice Mnichova, získával nové důležité spojence (Röhm, Hess, Rosenberg, Streicher). Tyto jinak tolik rozdílné osobnosti spojoval kromě extrémního nacionalismu především jeden společný rys: vášnivá nenávisť vůči Židům.

Dne 8. listopadu 1923 večer nechal Hitler obklíčit měšťanský pivovar Bürgerbräukeller v Mnichově - konala se tam schůze představitelů bavorských elit (Gustav von Kahr, Otto von Lossow, Hans von Seisser - odtud také název Bierputsch - Pivní puč či „pivnicový“ puč) a pokusil se po boku generála Ericha Ludendorffa

násilím uchopit moc v Bavorsku. Po neúspěchu přímo v pivnici se den na to Hitler s Ludendorffem a zfanatizovaným davem pokusili uchopit moc pochodem do centra Mnichova, ve kterém jim však policie chtěla zabránit ale i přes to pochod pokračoval. Ale ještě se mu postavil Michael von Godin, který vedl „zelené policisty“ a ani nevyjednával, rovnou vydal rozkaz k palbě. Po střelbě zůstalo na ulicích ležet několik mrtvých nacistů a policistů. Hitler sám byl zatčen dva dny po krachu akce a postaven před soud. Místo 5 let si odseděl necelých 9 měsíců ve věznici v Landsbergu. Vězeňští dozorcí se k němu chovali jako k žádnému jinému vězni. Když slavil třicáté páté narozeniny, dostal tolik květin a balíčků, že zabíraly několik místností. Za asistence Rudolfa Hesse tam sepsal své dílo Mein Kampf. Jeho první svazek věnoval památce padlých pučistů, kteří byli v dobách Třetí říše uctíváni jako mučedníci.

5 CESTA K MOCI

V roce 1928 se již Hitler těšil celonárodní proslulosti, třebaže tradiční politické strany ještě nebraly nacisty vážně. Ve volbách nacisté získali jen 2,6% hlasů, které jim ovšem zajistily dvanáct poslaneckých křesel v říšském sněmu. Počet členů NSDAP prudce stoupl až po volbách roku 1930, kdy se nacisté se 107 mandáty stali druhou nejsilnější stranou po sociální demokracii, která jich získala 143. Roku 1932 kandidoval Hitler v prezidentských volbách proti maršálu Hindenburgovi. Prezidentem se sice nestal, ale voliči mu dali 37% hlasů. Tato podpora se odrazila i v parlamentních volbách v červenci téhož roku. NSDAP získala 260 křesel a stala se nejsilnější stranou v říšském sněmu. V roce 1933 došlo konečně k tomu, k čemu dojít muselo: Adolf Hitler se stal říšským kancléřem.

6 OBDOBÍ DIKTATURY

Když konečně získal postavení, po kterém toužil, snažil se první měsíc nezneklidnit své nacionalistické kolegy. 22. února Göring (říšský lesmistr a říšský lovčí) rozkázal, aby Pruské policejní síly byly posíleny dobrovolnickými pomocnými sbory. Verbovaní dobrovolníci se omezili jen na „národní sdružení“ SA a SS v počtu

asi 50 000 mužů, jejichž členové nosili dosavadní uniformy, byly jim pouze přidány bílé pásky na rukávy a v ulicích měli volnost bez jakéhokoli vměšování policie. Nadvláda teroru v průběhu dalších měsíců, měla ve srovnání s pozdějšími násilnými činy SS jiný charakter. Göring neztrácel čas a nařídil uvěznit všechny komunistické poslance a vedoucí funkcionáře, nechal uzavřít stranické úřady a zakázal všechny jejich publikace. Celkem bylo uvězněno asi 4000 osob. Další den si Hitler zajistil nový dekret (nařízení) podepsaný prezidentem *Na ochranu lidu a státu*. Jednalo se ale spíše o omezení osobní svobody, práva na svobodné vyjadřování názoru. Hitler začal vylučovat Židy z odborných profesí. Přijetím tzv. „zmocňovacího zákona“ získal takřka neomezenou moc, a po smrti prezidenta Hindenburga se v roce 1934 stal absolutním pánem Německa. Násilí vyvrcholilo ve smutně známé „křišťálové noci“, kdy nacističtí provokatéři a poštané davy ničili židovské obchody, kanceláře, domy i synagogy. Když Hitler pojal podezření, že proti němu jeho dávný kumpán velitel SA Ernst Röhm chystá revoluci, neprodleně udeřil. V tzv. „noci dlouhých nožů“ zúčtoval všechny své protivníky včetně Röhma a absolutně ovládl nacistickou stranu.

7 POČÁTEK 2. SVĚTOVÉ VÁLKY

Pak přišel rok 1938, v němž měla Evropa čelit největší krizi od konce 1. světové války. Hitler dal jasně najevo, že hodlá k Německu postupně připojit všechna území obývaná Němci. V březnu obsadily jeho armády se vším smířené Rakousko. Britský předseda vlády Neville Chamberlain, varoval Německo, že bude-li i nadále sledovat agresivní cíle, Británie s Francií se mu postaví. Hitler zvládl i tuto situaci mistrovsky a britský premiér se z Mnichovské konference vrátil s příslibem míru. Výměnou za smutně proslulý „kus papíru“ souhlasil s odstoupením Sudet Německu a pomohl tak zpečetit osud Čechoslováků. Ukázalo se, že Hitlerovo slovo nemá žádnou platnost. V srpnu 1939 podepsal pakt o neútočení se Sovětským svazem. Tento pakt umožňoval J. Stalinovi podílet se na dělení Polska, jakmile bude napadeno německými vojsky.

8 PRVNÍ ČÁST 2. SVETOVÉ VÁLKY

1. září 1939 vyrazily Hitlerovy armády na pochod. Poláci se hrdinně bránili, ale odpor jejich kavalerie, která v sedlech útočila na nepřátelské tanky, byl po čtyřech týdnech zlomen. Hitler podrobenou zemi rozparceloval a zabezpečil si tak východní hranici. Pakt o neútočení mezi Německem a Sovětským svazem, na jehož základě si Moskva přisvojila podstatnou část Polska, mu uvolnil ruce na východě, takže nyní mohl napřít všechny síly proti západním sousedům. Francie se zhroutila nečekaně rychle. Maginotově linii, mohutné soustavě bunkrů podél francouzské východní hranice, se Němci vyhnuli jednoduchým manévrem: udeřili přes Belgii a Nizozemí. Holanďané dokázali německé válečné mašinérii vzdorovat pět dní, Belgičané jediný den. Bitva o Británii vypukla 10. července. Spitfire a Hurricaney RAF s „hrstkou statečných“ v kabinách vybojovaly těsné vítězství nad nacistickou luftwaffe. Hlavní útok na Británii skončil 31. října 1940. V čele Velké Británie stále zůstával Winston Churchill, který se opakovaně zapřísahal, že o míru s Německem nemůže být řeč, a Hitlera znepokojovala rostoucí pomoc, již se Britům dostávalo ze strany USA. Hitler se nechal unášet fantaziemi, v nichž porážka Ruska znamenala zásadní bod obratu. Británii by v tu chvíli nezbyl v Evropě jediný spojenec, a co víc, Japonsko, zbavené přízraku obra, který mu dýchal na záda, by mohlo zahájit expanzi na jih. Führerova osobní válka proti Sovětskému svazu začala 22. června 1941. V rámci operace „Barbarossa“ vrhl Hitler do boje s bolševismem 153 divizí, 3580 tanků a 2740 letadel. Smutně proslulá zvláštní komanda, Einsatzgruppen, měla rozkaz likvidovat Židy, Romy, Asiaty, antifašistické intelektuály, komunisty a všechny potenciální vůdčí osobnosti národního života. „Konečné řešení“ - úplné vyhlazení židovského obyvatelstva, bylo rozšířeno i na národy Ruska.

9 DRUHÁ ČÁST 2. SVĚTOVÉ VÁLKY

Útok na Sovětský svaz sice logiku nepostrádal, ale Hitler si nevzal poučení z nezdaru Napoleonova tažení. Přestože znal obrovské rozlohy Ruska i houževnatost Slovanů, věřil, že se za šest týdnů dokáže zmocnit Moskvy. Hodlal ji srovnat se zemí a na jejím místě zřídit umělé jezero. V počátcích šlo vše podle jeho představ, vždyť

jen po dobytí Kyjeva padlo do zajetí 650 000 sovětských vojáků. Na podzim 1941 uvázlo Hitlerovo ruské tažení na mrtvém bodě. Průběh kampaně měl na Hitlera zhoubný vliv. Jeho nervový stav se nezlepšil ani s koncem jara a novou německou ofenzivou. Vydal svým vojskům rozkaz obsadit ropná pole v podhůří Kavkazu a znemožnit nepříteli přístup k rozsáhlým plochám zemědělské půdy. Začátek nebyl špatný: 23. srpna 1942 dosáhly německé divize Volhy a Stalingradu. Hitler dal rozkaz k útoku. Námitky náčelníka generálního štábu maršála Haldera, že nemůže současně vést kampaň na Kavkaze i u Stalingradu, smetl ze stolu. Ve Stalingradě se zatím bojovalo o každý dům a generálové na Hitlera naléhali, aby sebevražedné bitvě učinil přítrž. Vůdce je nebral na vědomí: město se pro něj stalo otázkou prestiže. O týden později se západní Spojenci vylodili v Maroku a postupně obsadili celou Francouzskou severní Afriku (Maroko, Alžírsko, Tunisko). A deset dní na to začala sovětská protiofenzíva u Stalingradu, která vyvrcholila obklíčením maršála Pauluse a 220 000 mužů jeho armády. V únoru 1943 skončila stalingradská operace kapitulací německé 6. armády a zajetím 91 000 německých vojáků.

Ačkoli byl Hitler vojensky vázán na východní frontě, v pokračujícím souboji s Anglií i v severní Africe, vyhlásil válku USA. Dodnes přesně nevíme, co jej k tomu vedlo. Vždyť právě konfliktu s USA se bál ze všeho nejvíce. Když ale 7. prosince 1941 zaútočili Japonci na Pearl Harbor, zaimponovala mu snad jejich neohroženost natolik, že do čtyř dnů vyhlásil Americe válku, jak ho o to Japonci žádali. Vstup do války proti nejmocnějšímu státu světa nebyl jen dalším z řady velkých gest, ale také tragickou chybou.

10 UDÁLOSTI, KTERÉ VEDLY K JEHO KONCI

Hitler se už jen zřídka ukázal na frontě nebo na masovém shromáždění. Stále častěji propadal depresím, trpěl stálým třesem v levé ruce a při chůzi se neobešel bez hole. Podle některých teorií trpěl Parkinsonovou chorobou, podle jiných mohla za jeho potíže pohlavní nemoc. Sami Němci a především důstojníci dospěli k názoru, že je třeba Hitlera odstranit. Jistý důstojník byl odhodlán spáchat na něj při přehlídce nových uniforem sebevražedný útok; k přehlídce však nedošlo, protože uniformy den před tím shořely při náletu. Další bomba vybuchla předčasně, jiný pokus o atentát

zase ztroskotal, když potenciálnímu atentátníkovi odepřeli přístup na poradu u Vůdce. Zdálo se, že Hitlera všichni zradili. Plukovník Stauffenberg odcestoval 20. července 1944 do „Vlčího doupěte“ a položil odjištěnou bombu pod stůl v konferenční místnosti. Hitler i tentokrát unikl. V poslední chvíli se od stolu zvedl a vyvázl jen s pohmožděninami a drobnými poraněními. Odplata byla strašlivá. Gestapo pozatýkalo stovky podezřelých. Hlavní spiklenci byli vyloučeni z řad armády a odsouzeni k smrti. Hitler nařídil, aby byli pomalu zardoušeni, a pak si nechal promítnout záběry z jejich poprav.

11 KONEC, SMRT

V den vůdcových 56. narozenin se ve městě objevila Eva Braunová. 29. dubna 1945 proběhl v bunkru civilní obřad vedený místním úředníkem. Eva Braunová se stala paní Hitlerovou. Vzápětí Hitler pořídil svou poslední vůli. Goebbels, jenž byl na základě této listiny jmenován novým kancléřem, však zanedlouho spáchal s celou svou rodinou sebevraždu, aby nepadl do rukou Rusů. Téhož dne se Hitler dozvěděl, že předchozího dne popravili italští partyzáni Mussoliniho a jeho milenkou Claru Petacciovou. 30. dubna vyzkoušel účinnost jedu, který měl k dispozici, na svém oblíbeném vlčákovi Blondym. Pak svolal obvyklou válečnou poradu, rozloučil se a okolo čtvrté odpoledne odešel s Evou Braunovou do svého pokoje. Podle svědků přítomných v bunkru zazněl jediný výstřel. Když velitel stráže SS otevřel dveře, našel Hitlera s prostřelenou hlavou. Jeho manželka, která seděla vedle něj, se otrávila. Jak sám Hitler napsal do své knihy *Mein Kampf*: „*Ten, kdo chce žít, musí bojovat, a kdo nechce bojovat v tomto světě, kde je věčný zápas zákonem života, nemá žádné právo existovat.*“ Takto je oficiálně popisován zánik a smrt jednoho z největších tyranů všech dob.

KAPITOLA II – STALIN

1 NAROZENÍ

Josif Stalin se narodil 6. prosince (podle juliánského kalendáře) 1878 ve městě Gori. Rodiče ho nechali pokřtít Josif, ale doma mu neřekli jinak než Soso. Jeho otec, vesnický švec Vissarion Džugašvili (1850–1909) z Didi Lilo, byl nevolník a náruživý pijan. Když se opil, což se stávalo velmi často, bil ženu i syna. Jako mnoho náruživých alkoholiků skončil neslavně: při jedné z hospodských rvaček ho zabili sekerou. Stalinova matka Jekatěrina Georgijevna Geladzeová (1858–1935) byla hluboce věřící žena a na rozdíl od otce se dožila vysokého věku. Dvě děti jim zemřely, než se narodil Stalin. Josif trpěl částečným ochrnutím levé ruky, která byla pokrčená a slabší než pravá (toto postižení bylo pravděpodobně způsobeno dopravní nehodou, když mu bylo 12 let), dále se pak vyznačoval neobvyklou genetickou vadou, na pravé noze měl srostlý druhý a třetí prst. Komplikace u porodu způsobily to, že byl drobný a slabý. Navíc v 5 letech onemocněl černými neštovicemi, které zanechaly na jeho obličeji trvalé stopy.

2 ŠKOLA

Stalin chodil do pravoslavné církevní školy. Zpíval v kostelním sboru a jeho hlas byl obdivuhodný. Jeho výsledky ve škole a u přijímacího zřízení byly natolik dobré, že na další studium dostal stipendium. Čtrnáctiletý Stalin byl spíše než fyzicky silný duševně (nikdy nevyrostl více než 162cm). V semináři však Stalina okouzly myšlenky revoluce. Ze studií odešel, ale leccos z nich se mu hodilo pro pozdější život. Seminář studoval téměř do svých 20 let, ale pak náhle odešel bez obvyklého osvědčení. V květnu 1899 byl vyloučen, jelikož se z „neznámých důvodů“ nedostavil na konci roku ke zkouškám. Ve věku dvaceti let si Stalin ujasnil své „poslání“ – profesionální agitátor, misionář, jehož cílem bylo zničit existující řád.

3 OBDOBÍ PŘED VSTUPEM DO POLITIKY

Stalin mezi lety 1899–1927 pracoval jako revoluční agitátor (pozn. agitace – ústní nebo písemné šíření idejí a politických myšlenek za účelem ovlivňování mínění jednotlivců i skupin lidí k určitým cílům). Stále u něj hrozilo zatčení a častokrát byl uvržen do vězení nebo byl posílán do vyhnanství. Dospívající mladý muž se pochopitelně začal zajímat o ženy, ostatně tato vášeň Stalina neopustí po celý život. I v tomto ohledu se projevují jeho násilnické sklony. Když po Stalinovi pátrala carská policie, jeden rolník mu nabídl úkryt. Budoucí vůdce SSSR a „celého pokrokového světa“ se odvděčil po svém – znásilnil rolníkovu ženu i dceru... V dubnu 1902 byl zatčen a uvězněn a asi po roce a půl byl přesunut na Sibiř. Odtamtud ovšem v roce 1904 uprchl a vrátil se zpět do Tbilisi, tam téhož roku potkal svou první ženu Jekatěrinu Svanidzeovou a ještě ten rok si ji vzal. O dva roky později v březnu mu porodila syna Jakova, ale v prosinci umřela na tuberkulózu. Stalin svěřil syna do péče sousedům. Po její smrti Stalin řekl: „*To byla jediná bytost, která dokázala rozeznít mé tvrdé srdce, je mrtva a s ní odumřel i veškerý cit k lidem.*“ Položil ruku na své srdce a řekl: „*Ted' je zde prázdno, nepopsatelně prázdno.*“ Poprvé se Stalin setkal s Leninem na konferenci ve Finsku v roce 1905. Mezi lety 1905–1917 měl Stalin ještě mnoho potyček a problémů se zákonem, než ho Lenin v roce 1917 jmenoval komisařem pro národní problematiku.

4 ROZHODUJÍCÍ OKAMŽIK VE VSTUPU DO POLITIKY

Byla to těžká a unavující práce, ale on si šel za svým cílem a také cítil, že je obohacován mnohými zkušenostmi, které jen potvrzují jeho víru v marxistické učení, jež si osvojil, a linii vůdce strany Lenina. Stalin nebyl typ člověka, který by litoval a pochyboval o svých rozhodnutích. V roce 1919 se oženil s Naděždou Sergejevovou Allilujevovou, která měla v té době osmnáct let. Měli spolu dvě děti syna Vasilije (1921–1962) a dceru Světlanu (1926–2011). Někdy v té době si Stalin vzal zpět svého syna Jakova, kterého si Naděžda oblíbila více než své děti. Roku 1921 byl Stalin opět zvolen členem politbyra (užší orgán politického vedení komunistické strany) a rok na to se stal generálním tajemníkem komunistické strany. Stalin měl

ovšem jednu výhodu, oproti ostatním svým kolegům byl mistr přetvářky a dokázal, že má dar politického intrikování a manévrování, jemuž se nikdo z ostatních členů politbyra nemohl rovnat.

5 CESTA K MOCI

Jako generální tajemník měl nejlepší pozici k tomu, aby pokračoval v budování mocenské základny uvnitř strany. V dubnu roku 1922 se naposledy Lenin zúčastnil kongresu, kde se setkal se Stalinem. Ovšem toto shledání jistě nebylo nějak příjemné, jelikož začali debatovat o změně zřízení státu (ze Svazových republik na autonomní území). Stalin ustupuje, ale Lenin se chtěl pravděpodobně spojit s Trockým a Stalina odstranit, jelikož už měl takovou moc, že by Lenina mohl sesadit. Situace se mění vzápětí, když se Lenin vzdalí z politiky kvůli své dlouhotrvající nemoci. Jeho zdravotní stav se zhoršil natolik, že stačil už jen sepsat politickou závěť. „Kdo bude vládnout po Leninovi?“ tato otázka byla vyslovena, ještě když byl Lenin zdrav. Podle práva by to měl být Jakov Sverdlov, ale po Leninově smrti bylo okamžitě vyřčeno jméno Lva Trockého (zakladatel Rudé armády). Dalšími blízkými Leninovými spolupracovníky byli GrigoriJ, Zinověv, Georgij, Pjatakov a Lev Kameněv. Stalinovi se však podařilo v letech 1926–1929 postupně „odstranit“ své oponenty. Tento krok vedl k upevňování jeho moci a rozšiřování impéria.

6 OBDOBÍ DIKTATURY

Poté, co si Stalin upevnil své postavení tím, že odstranil veškeré své odpůrce a „ohrožovatele“, začal plánovat rozšíření říše. V roce 1932 mu zemřela již druhá manželka. Nejspíše spáchala sebevraždu na protest proti násilnostem kolektivizace – nebyla schopna se vyrovnat s krutou politikou té doby. Poté se Stalin už nikdy neoženil a časem se stále více odlučoval od své rodiny a většinou byl vídán už jen v mužské společnosti. Dalším velkým Stalinovým plánem bylo dokončení kolektivizace vesnice. V zemi nastal teror, který vyžadoval na 20 tisíc Stalinových pracovníků vyslaných na venkov, aby tomuto procesu pomohli. Násilí bylo povoleno

jen na kulacích (ruské označení pro střední až bohaté rolníky), ale i střední a chudí rolníci byli také zanedlouho vtaženi do tohoto dění. Takto začaly být vypalovány vesnice po celém Sovětském svazu a obyvatel ubývalo. Někteří z nich byli posláni do gulagů a jiní rovnou popraveni. Po těchto událostech byl v roce 1932 záměrně vyvolán ukrajinský hladomor. Sedlákům byla zabavována půda, která jim patřila po generace, a byli vyháněni ze svých statků. Byli odříznuti od jediného způsobu obživy.

Po roce si Stalin uvědomil, že vlastně nechtěl, aby jeho země hospodářsky zaostávala a ubývalo v jeho zemi lidí, když chtěl přece vzestup a rozvoj SSSR, a akci ukončil. Dosavadní teror si vyžádal mnoho obětí a číslo není dosud přesně známo, ale pohybuje se v řádu milionů obětí. Po této poslední „akci“ proběhla velká čistka neboli moskevské procesy. Vše začalo vraždou stranického tajemníka v Leningradě Sergeje Kirova v roce 1934, protože ve volbách jako jediný získal více hlasů jako Stalin. Bylo zavražděno více než 1000 lidí denně jen proto, že Stalinovi tito lidé nevyhovovali nebo ho ohrožovali. Na konci této „očisty“ se uchýlil i k názoru, že by někteří armádní důstojníci měli být také odstraněni, např. maršál Tuchajevskij, který byl vzápětí obviněn z neloajality vůči Stalinovi. Mezitím uzavíral smlouvy s Německem a zapojil se třeba i do španělské občanské války tím, že tam vyslal oddíly a postavil se na stranu republikánů. Dále se zapojil do čínsko-japonské války a využil příležitosti se zmocnit Mongolska.

7 POČÁTEK 2. SVĚTOVÉ VÁLKY

Těsně před začátkem války, v srpnu roku 1939, podepsali z popudu svých diktátorů ministři zahraničí Německa a SSSR pakt Ribbentrop-Molotov, což byla dohoda o přátelství a neútočení. Tento čin vedl k začátku války. Hitler zaútočil na Polsko a o dva týdny později se přidal SSSR. Polsko bylo dobyté asi za měsíc a Hitler si se Stalinem toto území rozdělili (na základě demarkační linie stanovené v tajném dodatku paktu). SSSR poté napadl Finsko, kde však ztratil mnoho mužů, i když se po půlroce bojů Finsko muselo vzdát části svého území (Karelská šíje) a byl uzavřen Moskevský mír. Finsko toto území o dva roky později získalo zpět během obležení Leningradu.

8 FÁZE 2. SVĚTOVÉ VÁLKY

Hitler v červnu 1941 napadl SSSR a oblehl Leningrad. Na popud toho vypukla v SSSR Velká vlastenecká válka, která trvala až do roku 1945. Zahynulo při ní 20 milionů obyvatel a 9 milionů vojáků. Leningrad byl obléhán 3 roky, a v průběhu obléhání město stále fungovalo díky „Cestě života“ přes zamrzlé Ladožské jezero. Obráncům chyběla voda, jídlo, palivo a denně na ulicích umíralo až 1000 lidí, ale i přesto se nevzdali. Poté Němci napadli Moskvu (operace Tajfun) a to byla poslední fáze operace Barbarossa (plán útoku Němců na SSSR). Díky novým oddílům ze Sibíře a z dálného východu Moskva odolala a pod velením maršála Žukova byla Německá vojska odražena. Nakonec ustoupili a udržovali status quo (tzn. stávající stav, „Co kdo má, to mu zůstává.“). Při útoku na Stalingrad Němci udělali velkou chybu, jelikož město předtím bombardovali, a tudíž tam poté nemohli použít těžkou techniku jako například tanky. Ve městě se bojovalo tím způsobem, že vojáci museli bojovat „muž proti muži“. Němci byli nakonec obklíčeni a na počátku roku 1943 se vzdali. Téhož roku proběhla ještě jedna významná bitva se stejným soupeřem a byla to bitva v Kurském oblouku. Byla to asi nejvýznamnější tanková bitva druhé světové války a i tady se podařilo zvítězit sovětům. Nejednalo se o definitivní vítězství, ale i tak Rudá armáda donutila soupeře, aby se stáhl.

9 UDÁLOSTI, KTERÉ VEDLY K JEHO KONCI

I na Stalina byly spáchány atentáty, např. měl být roku 1944 zastřelen v Kremlu, ale atentátník (Pjotr Tavrín-Šilo) byl zastaven, když vyjížděl na motocyklu z Karmanovu milicionářem. Když se ho milicionář zeptal, odkud jede, řekl, že z Rževu. Byl zatčen, protože jeho motocykl měl suché pneumatiky i přesto, že celý den pršelo. I po skončení druhé světové války pokračoval Stalinův teror. Přípravoval čistku v ozbrojených silách a stranické a státní administrativě (a pravděpodobně také genocidu ruských Židů), avšak náhlá smrt mu v realizaci těchto plánů zabránila. Gulagy se po válce opět zaplnily a byly do nich odsuzovány celé národy podezřelé z kolaborace s Němci. Na Stalina silně zapůsobilo nezvolení W. Churchilla ministerským předsedou těsně před koncem války a za žádných okolností nechtěl

sdílet jeho osud. I přesto, že porazil nacisty, našel si nového nepřítele – kapitalismus. Brzy po válce se mu daří ovládnout celou střední a východní Evropu. Ve všech zemích, které spadaly pod zájmy SSSR, byl nastolen komunismus a představitelé těchto zemí byli podřízeni vedení Moskvy. Začínají tiché boje a studené války mezi Východem a Západem. A byla vybudována „Železná opona“ (označení pro neprostupnou hranici mezi západním a východním blokem).

10 KONEC, SMRT

Okolnosti Stalinovy smrti dodnes nejsou zcela objasněné, většina historiků předpokládá, že zemřel na infarkt nebo mrtvici, ale teorie o tom, že Stalina někdo otrávil, jsou ale stále živé. Večer 28. února 1953 se s ním úzký okruh lidí (Berija, Malenkov, Chruščov a Bulganin) díval v Kremlu filmy. Stalin měl dobrou náladu jedině proto, že se opil. „Večírek“ skončil 1. března až v pět nebo v šest hodin ráno. Mezi tou dobou a třetí hodinou ranní 2. března Stalina ranila mrtvice. Stráž se ho bála vyrušit a ponechala ho celý jeden den osudu, než se Malenkov, Berija a ostatní vrátili spolu s lékaři, kteří konstatovali ochrnutí. Vždy dva střídavě drželi stráž u jeho postele. Přestože občas přišel k vědomí, nebyl schopen mluvit. Jediný, kdo projevil citový konflikt navenek, byl Berija. Z Chruščovových záznamů: „Jakmile Stalin projevil známky vědomí, Berija klekl na kolena, vzal Stalinovu ruku a začal ji líbat. Když znovu vědomí ztratil a zavřel oči, Berija vstal a uplivil si s tryskající nenávistí.“ Za mnohem pravděpodobnější je historiky považována verze, že Berija úmyslně zdržel přivolání lékařské pomoci a napomohl tak Stalinově smrti. Podle některých spolupracovníků tuto verzi několikrát potvrdil v soukromých rozhovorech krátce po Stalinově smrti, v nichž se sebevědomým úsměvem několikrát pronesl větu: „*Já jsem ho oddělal...*“

Německo a Rusko před nástupem diktátorů

1 VÝMARSKÁ REPUBLIKA

Listopadová revoluce byla revoluce v Německém císařství, která trvala od 3. listopadu 1918 do ledna 1919. V revoluční situaci během listopadu 1918, vytvořené po porážce Německého císařství v 1. světové válce, vystoupily levicové radikální skupiny v čele se skupinou Spartakus s programem lidové revoluce a s cílem okamžitě ukončit válku, svrhnout Německé císařství, a vytvořit tak předpoklad k přechodu k socialistické revoluci. Revoluce skončila 11. srpna 1919, když byla přijata Výmarská ústava, což vedlo k nastolení režimu parlamentní demokracie známého jako Výmarská republika. Byla zvolena prozatímní vláda, premiérem byl jmenován Friedrich Ebert, který se chvíli na to stal prezidentem. Začaly platit nové reformy – např. osmihodinová pracovní doba nebo volební právo pro ženy. V lednu 1919 bylo zvoleno národní shromáždění, které však nezasedalo v Berlíně, ale ve městě Výmaru. Německo se na konci dvacátých let 20. století navenek jeví jako stabilní parlamentní demokracie, již se podařilo vyřešit hospodářské a sociální problémy související s porážkou v první světové válce a přijetím tvrdých podmínek versailleské mírové smlouvy. Průběh Velké hospodářské krize a její katastrofální důsledky, které vyústily v nástup nacionálních socialistů k moci, jasně prokázaly, že šlo o pouhé zdání. První světová válka zcela zničila hospodářskou stabilitu 19. století, opírající se o svobodný obchod, pevné směnné kursy a minimum státních intervencí. Poražené Německo se muselo vyrovnat s odstraňováním válečných škod, poválečnou obnovou ekonomiky, splácením půjček a válečných reparací a též obranou demokratického režimu před útoky z pravé i levé strany politického spektra.

2 RUSKO

V letech 1904–1905 probíhala rusko-japonská válka, díky níž byly odhaleny hospodářské a vojenské slabosti ruského samoděržaví. Ještě roku 1905 proběhla „krvavá neděle“ (carské úřady nechaly střílet do davů bouřících se obyvatel). V červnu proběhla vzpoura na křižníku Potěmkin a v prosinci vypuklo ozbrojené povstání v Moskvě. Stolypinovy (ruský předrevoluční politik a ministerský předseda Ruska) zkušenosti s politickou správou Ruska, vědomosti ohledně hospodářských a sociálních poměrů země i revoluční atmosféra v roce 1905 přispěly k tomu, že chvíli po jeho nastoupení vláda navrhla především zavedení agrárních reforem, které chtěly Rusko na jedné straně zmodernizovat a na druhé straně zabránit dalšímu revolučnímu výbuchu. V době probíhající 1. světové války a hospodářského vyčerpání Ruska vyšlo v Petrohradě roku 1917 do ulic asi 90tisíc žen. Druhý se demonstrace rozšířily a přerostly v Únorovou revoluci. K demonstrantům se připojilo i vojsko a vláda byla nucena rezignovat. Vznikla Prozatímní vláda, kterou vedl Georgij Lvov. Vojenskou moc měl pod kontrolou Petrohradský sovět (menševici, složení z dělnických, rolnických a vojenských zástupců). Car Mikuláš II. 2. března odstoupil a předal korunu svému bratrovi Michailovi, který se druhý den zřekl moci, aniž by určil svého nástupce – v Rusku skončila vláda Romanovců. V dubnu byl ze švýcarského vyhnanství tajnou německou službou přivezen do Ruska Vladimir Iljič Lenin zároveň s dalšími revolucionáři. V květnu se z USA vrátil Lev Davidovič Trockij, který jakožto menševik získal postupem času rozhodující slovo v Petrohradském sovětu. Oba pak společně začali plánovat převrat. Prozatímní vláda nepřestávala ve válce po boku Dohody (spojenectví Francie, Ruska a Velké Británie) a díky tomu rychle ztrácela popularitu. 8. července 1917 se novým předsedou vlády stal Alexandr Fjodorovič Kerenskij.

Srovnání Hitlera a Stalina

Oba pocházeli z malých rodin, měli zlé otce a milující matky a ani jeden nedostudoval. Stalin se ve dvaceti pomalu stával profesionálním revolucionářem. Hitler na střední škole dostatečně zvládl pouze kreslení, ale v dalších předmětech neobstál, a proto školu v šestnácti opustil. Další dva roky se s podporou své ovdovělé matky „flákal“, vášnivě rozjitřován hudbou Richarda Wagnera a sny o umělecké kariéře. Profesionální revolucionář Stalin žil od dvaceti v ilegalitě, na útěku anebo ve vězení, „umělec“ Hitler přespával na lavičkách v parku a později v různých útulcích. Oba se pohybovali mezi spodinou, avšak každý z nich se i nadále utvrzoval ve svých ambicích. Stejně jako Stalin i Hitler ve svých vzpomínkách svoje dětství zkresluje a uvádí pravděpodobně falešné informace. Proto se nelze opírat o nic jiného než o pozdější dohady v této oblasti z tohoto období.

Četba sice občas svádí k úvahám, který z obou diktátorů byl větší bestie, ale z perspektivy jejich zločinů je bestialita každého z nich téměř absolutní a s ničím nesrovnatelná. Srovnávat lze jejich schopnosti, charakter, metody práce, ideové zdroje postojů i způsob myšlení. Zásadní shody a rozdíly se projevují i v detailech. Každý z nich byl jinak akcentovaný, hysterický excentrik Hitler i úskočný tajnůstkář Stalin nejspíš často překročili hranici duševní normality. Stejně jako Hitler tak i Stalin pohrdali intelektuály, ale zároveň dychtili prokázat svou intelektuální schopnost. Stalin se toho pokusil dosáhnout v základech leninismu (Leninovy spisy byly vydány téhož roku, kdy Hitler psal *Mein Kampf*). Holocaust či gulag totiž nejenže vymysleli, ale především prosadili a efektivně uskutečnili, a to v civilizované společnosti 20. století.

V době, kdy si Hitler stále ještě snažil zajistit moc, Stalin už stačil ukázat, jak široce je možné ji použít. Prvním krokem na cestě k úspěchu byl pro oba diktátory radikální rozchod s mravními pravidly i konvencemi starého světa. Znamenalo to i rozchod s křesťanstvím (oba v mládí zpívali na kůru). Stalin se ztotožnil s revolučním Marxem, Hitler čerpal z letmé a nestrávené četby Schopenhauera i Nietzscheho a ze spousty popularizujících brožurek o sociálním darwinismu. Zároveň oba cílevědomě lhali, a to nejen z praktických propagačních důvodů: lež se v obou systémech stala hlavním prostředkem formování aktivistických skupin. Oba

nakonec žili v jakési virtuální realitě, trestající s největší přísností každého, kdo vnesl do jejich představ závan pochybností. Ve dvacátých letech byl Stalin ve srovnání se s Hitlerem zjevně hercem na mnohem větším jevišti; neměl však všechny výhody na své straně

Stalin ovšem Hitlera o osm let přežil. K moci se nedostal najednou, a tak stihl cestou nasbírat spoustu zkušeností. Byl opatrnější, protože postrádal Hitlerovo charisma a méně spoléhal ve své schopnosti. Jako schopný byrokrat systematicky zvládal řídicí a organizační práci, zatímco jeho nepřiliš pracovitý německý kolega se úkolům věnoval nárazově a spíš se spoléhal na intuici a okamžité nápady.

Stalina spojovalo s Hitlerem i to, co lze označit za ideologické kýčářství: oba vyšli z více méně sofistikovaných teorií, strašlivě je zjednodušili a výsledný obraz, přizpůsobený vkusu davu, nadřadili skutečnosti.

Zatímco v Rusku si Stalinova jména stále váží, slovo Hitler se stalo na planetě synonymem pro odporného diktátora. Hrůzné dílo obou krutovládců formálně z opačného pólu politické scény dvacátého století stále šokuje skutečnou sounáležitostí. Oba muži měli velmi podobné osudy venkovských nevzdělaných proletářů a oba měli od mládí sklony ke krutosti.

A oba zemřeli vzdorující nepříteli.

ZÁVĚR

Obě strany byly až do konce odhodlány zvítězit za jakoukoliv cenu. Boje byly brzy neobyčejně brutální a barbarské. Adolf Hitler si byl po návštěvě svých vojáků na východní frontě naprosto jist, že zvítězí. Považoval Slováky, stejně jako Židy za podlidi, kteří budou vyhubeni. Byl přesvědčen, že celý komunismus je prohnílý až ke kořenům.

Stalinův i Hitlerův stín se stále vznáší nad moderním světem. Pro mnohé zůstává zřetelnějším zosobněním zla Hitler. Stalin je i nadále hodnocen méně tvrdě. Skutečný rozměr jeho pronásledování a krutosti byl objeven teprve nedávno. Oba muži brzy ztratili soucit a lidskost.

Přes všechny Stalinovy zločiny zapůsobila jeho smrt na sovětský lid jako rána kladivem. Zdálo se, jakoby mnozí věřili v jeho nesmrtelnost. Přes všechny zločiny má Stalin až do dnešních dní místo v ruských srdcích jako silný vůdce, který přinesl do země pořádek a průmysl.

Po Hitlerově smrti a skončení války byl Stalin mocnější než kdykoli předtím. Lidé opravdu uctívali Stalina jako zachránce své země v boji proti Fašismu, avšak pracovní lágry stále rostli.

Byl jím vlastní, kromě událostí, které je formovali, také nějaký zvláštní charakterový rys, který je vedl k tomu, co provedli? Nebyli si náhodou největší rivalové dvacátého století v zásadě podobní?

POZNÁMKY

- DAP (Deutsche Arbeiter Partei) – Německá dělnická strana
- NSDAP – Nacionálně socialistická dělnická strana Německa
- SA (Sturmabteilung) – útočné oddíly
- SS (Schutzstaffel) – ochranný oddíl
- SPD – Sociálnědemokratická strana Německa
- expanzionismus – výbojné rozšiřování vlivu nebo území
- RAF (Royal Air Force) – královské letectvo

POUŽITÁ LITERATURA

- BULLOCK, Allan. Hitler a Stalin – paralelní životopisy. Plzeň 1995.
- COLLOTI, Enzo. Hitler a nacismus. Praha 1996.
- GELLATELY, Robert. Lenin, Stalin a Hitler. Věk sociální katastrofy. Praha 2012.
- JOHNSON, Paul. Stalin. Praha 2014.
- KERSHAW, Ian. Hitler (1889-1936). Praha 2004.
- KLUSÁK, Alexej. Horor 20. století. Praha 1991.
- MARIE Jean-Jacques. Stalin. Praha 2011.
- MASER, Werner. Adolf Hitler – Jak vedl a řídil. Praha 2014.
- MCCAULEY, Martin. Stalin a období stalinismu. Praha 2012.
- MEDVEDEV, Roj. Stalin a stalinizmus. Bratislava 1990.
- RICHTER, Karel. Stalin, nebo Trockij? Vražedná rivalita moci. Praha 2012.
- TRUCKER, Robert C. Stalin – Na vrcholu moci (1928–1941). Bratislava 2008.
- VAKSBERG, Arkady. Stalin proti Židům. Praha 2011.
- WEBER, Thomas. Hitlerova první válka. Praha 2011.
- WHYMANT, Robert. Stalinův špion. Praha 2007.

RESUMÉ

This is the work about Adolf Hiler and Josif Stalin. We try to explain a little bit how it actually happened. Where they were born, how they lived and how they actually got to the government.

Josif Stalin was the leader of the Soviet Union from the mid 1920s until his death in 1953. He was one of the seven members of the first Politburo, founded in 1917 in order to manage the Bolshevik Revolution. Stalin was appointed general secretary of the party's Central Committee in 1922. He subsequently managed to consolidate power in 1924 following the death of Vladimir Lenin through suppressing Lenin's criticisms.

Adolf Hitler was an Austrian-born German politician who was the leader of the Nazi Party (National Socialist German Workers Party). He was Chancellor of Germany from 1933 to 1945 leader of Nazi Germany from 1934 to 1945.

Both came from small families. Both were among the underclass. Both have common features, but they are so different. Both were primarily greatest tyrants of the twentieth century. Few milion innocent people died everyday.

The war ended up costing millions of lives, leaving Europe devastated and his Third Reich in ruins.

We chose this theme because we are very interested in the Second World War and everything what is connected with it.